

กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในต่างประเทศ

การศึกษากระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐาน ถือเป็นหนึ่งในการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา เพราะพยานหลักฐานที่นำมาเปิดเผยในชั้นก่อนพิจารณาคดีหรือนำสืบในชั้นพิจารณาคดี ถือเป็นข้อเท็จจริงในคดีที่จะต้องนำมาใช้ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย

การที่พระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้มีบทบัญญัติเรื่องการตรวจพยานหลักฐานก่อนนำสืบพยาน ตามมาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 นั้น เป็นมาตรการหนึ่งในการกำหนดให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐาน ซึ่งจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทยหรือไม่ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจก่อนว่ากระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานที่มี ในต่างประเทศมีการบัญญัติถึงกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานอยู่ในขอบเขตแค่ไหนเพียงไร เพราะลักษณะที่แตกต่างกันของระบบการดำเนินคดีอาญามีผลสืบเนื่องไปถึงแนวความคิดในการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญา¹ โดยในบทนี้จะทำการศึกษาระบบการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานจากระบบกฎหมายสองระบบที่มีหลักการค้นหาความจริงในชั้นศาลแตกต่างกัน คือประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งอยู่ในระบบ Common Law ที่มีหลักการค้นหาความจริงในศาลเป็นระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) และประเทศฝรั่งเศส กับเยอรมนี ซึ่งอยู่ในระบบ Civil Law ที่มีหลักการค้นหาความจริงในศาลเป็นระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

3.1 ระบบ Common Law ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบ Common Law เป็นระบบที่มีได้มีรากฐานมาจากกฎหมายโรมันแต่มีวิวัฒนาการมาจากจารีตประเพณีและคำพิพากษาของศาลที่สร้างกฎหมายขึ้นมาจากระบบการพิจารณาคดีที่

¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย, อุลพาท เล่ม 3 ปี 42, (กรกฎาคม-กันยายน 2538).น. 70

เคร่งครัด อันมีลักษณะเป็นการสร้างหลักกฎหมายขึ้นมาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นกรณีๆ ไป ตลอดจนการสร้างหลักความยุติธรรม (Equity) ขึ้นมาเยียวยาในกรณีที่กฎหมาย Common Law แข็งกระด้างไม่สามารถจะประສาพความยุติธรรมได้ กฎหมายในระบบ Common Law จึงมิได้รวบรวมไว้เป็นประมวล (Codification) ดังเช่นกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรป

กระบวนการพิจารณาคดีของระบบ Common Law ที่มีลักษณะการต่อสู้คดีกันระหว่างคู่ความในชั้นศาล ภายใต้หลักที่ว่า “คู่ความมีสิทธิเท่าเทียมกัน” ดังกล่าว ก่อให้เกิดแนวความคิดในการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานอันจะเห็นได้จาก กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานประเทศสหรัฐอเมริกา

กระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นแต่เดิมไม่เป็นที่ยอมรับกัน เนื่องจากความคิดเห็นที่ว่า การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นการขัดต่อแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญาที่เป็นการต่อสู้แต่เดิม² ซึ่งเป็นการที่คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องมาสู้คดีกันโดยกำหนดให้การค้นหาความจริงตั้งอยู่บนพื้นฐานความสามารถในการต่อสู้คดีเป็นสำคัญ ด้วยความคิดที่ว่าทางที่จะได้มาซึ่งความจริงที่ดีที่สุด คือ การใช้หลักการค้นหาความจริงโดยวิธีการปล่อยให้คู่ความต่อสู้คดีกันอย่างเป็นธรรมอันจะทำให้ความจริงค่อยๆ ปรากฏออกมาเอง ทำให้กฎหมาย Common Law ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยึดถือต่อเนื่องมาจากประเทศอังกฤษแต่ดั้งเดิมนั้น ไม่มีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยาน³ กล่าวคือผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่อาจที่จะเข้าตรวจดูพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของอัยการได้ แต่ต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มยอมรับเอากระบวนการการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนสืบพยานมาใช้ในคดีอาญาโดยได้รับแนวคิดมาจากการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง เนื่องจากยอมรับว่าความเท่าเทียมกันในการต่อสู้ตามระบบกล่าวนั้น การพิสูจน์ความจริงในลักษณะนี้จะประสบความสำเร็จได้คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องมีความสามารถในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกันเรียกว่า “ทฤษฎีอาวุธเท่ากัน” กล่าวคือทฤษฎีอาวุธเท่าเทียมกันนั้นถือว่า คู่ความทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายโจทก์และจำเลย ต่างมีฐานะเท่าเทียมกันโดยเมื่อฝ่ายรัฐมีเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้รู้กฎหมาย ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตามปกติ

² Jerry E. Norton, Discovery in the Criminal Process, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science (Vol.61), p. 26.

³ Hill, Rossen and Sogg, Smith's Review, Legal Gem Series, Criminal Procedure, แปลโดยกาญจนา ตีระแสน น. 42.

ไม่รู้กฎหมายก็ชอบที่จะมีทนายความซึ่งเป็นผู้รู้กฎหมายคอยช่วยเหลือแนะนำ⁴ เพื่อให้การค้นหาความจริงเกิดความเป็นธรรม โดยแต่ละฝ่ายมีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดงในศาลตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานเพื่อสืบหากล้างพยานของฝ่ายตรงกันข้าม โดยศาลที่ไม่มีหน้าที่สืบพยานหลักฐาน จึงจะเป็นการต่อสู้คดีกันได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งความคิดดังกล่าวเป็นเพียงแนวความคิดในทางทฤษฎีเท่านั้น เพราะในทางปฏิบัติแล้วจำเลยตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่ารัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของตนเอง ซึ่งผลที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่ายที่มีความเท่าเทียมกันแต่ในทางทฤษฎีก่อให้เกิดอุปสรรคในทางปฏิบัติต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยและกระทบต่อความยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินคดีอาญามีความสมดุลย์ทั้งสองฝ่าย และมุ่งสู่การค้นหาความจริงแท้ โดยคำนึงถึงความยุติธรรมต่อผู้ต้องหาที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม (Fair trial) ทั้งก่อนพิจารณาและในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีการกำหนดให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาในคดีอาญา โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงการเปิดเผยพยานหลักฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาแยกเป็นสามหัวข้อคือ 1. ความหมายของการเปิดเผยพยานหลักฐาน 2. กระบวนการเริ่มมีการเปิดเผยพยานหลักฐาน และ 3. พยานหลักฐานที่เปิดเผย

3.1.1 ความหมายของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน ซึ่งตรงกับคำว่า “Discovery” และการเปิดเผยพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งในที่นี้จะศึกษาถึง การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน อันเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาคดีที่ใช้กันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่งได้⁵ ซึ่งบางครั้งเรียกว่า Pre-trial discovery หรือในคดีอาญาอาจเรียกว่ากระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงใน

⁴ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, 2549) น. 147.

⁵ Black's Law Dictionary. (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1979), p. 419.

คดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery in criminal Process) อันเป็นกระบวนการค้นหาความจริงก่อนการสืบพยานโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของอีกฝ่ายหนึ่งได้⁶

3.1.2 การเริ่มมีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐาน

การพิจารณาคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นการพิจารณาคดีอาญาตามระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ซึ่งคำว่า การพิจารณา (trial) หมายถึง กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลภายหลังจากที่ศาลได้ทำการชี้สองสถานหรือสอบคำให้การจำเลย (arraignment) แล้วจำเลยให้การปฏิเสธ (not guilty plea)⁷ โดยศาลจะมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามลำดับ ดังนี้

- 1) แลงการณเปิดคดีโดยคู่ความ
- 2) การนำสืบพยานของฝ่ายโจทก์
- 3) การนำสืบพยานของฝ่ายจำเลย
- 4) การแถลงปิดคดีโดยคู่ความ⁸

ซึ่งการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีขึ้นหลังจากการชี้สองสถานที่จำเลยให้การปฏิเสธ ก่อนที่จะมีการพิจารณาสืบพยานของคู่ความจะมีกระบวนการพิจารณาที่เรียกว่า Pre-trial conference หรือ Pre-trial discovery⁹ ระหว่างที่คดี

⁶ กาญจนา ตรีแสน, “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), น. 8.

⁷ พรเพชร วิชิตชลชัย, “การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน”, ตุลพาท เล่ม 2 ปีที่ 42, (เม.ย.-มิ.ย.2538), น. 98-99 น. 89

⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, เพิ่งอ้าง. น. 97.

⁹ ในชั้น Pre-trial conference จำเลยมีสิทธิตาม the sixth amendment ที่จะได้รับการอธิบายถึงลักษณะแห่งข้อกล่าวหาและลักษณะของการกระทำที่ถูกกล่าวหาเป็นความผิด พนักงานอัยการโจทก์มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานที่อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าจำเลยบริสุทธิ์ (Brady v. Maryland, 373 U.S. 83, 1963) ในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยนั้นกฎหมายบางมลรัฐกำหนดให้จำเลย

เข้าคิวรอลำดับการพิจารณาสืบพยาน กฎหมายกำหนดให้มีกระบวนการประชุมพิจารณาในเรื่องพยานหลักฐาน ซึ่งหมายความว่า คู่ความจะต้องระบุพยานของฝ่ายตนและในการประชุม (Pre-trial conference) ซึ่งมีผู้พิพากษาเป็นประธานนั้น ผู้พิพากษาจะให้คู่ความยอมรับข้อเท็จจริงในประเด็นที่ไม่อาจโต้เถียงกัน เช่น ให้ยอมรับเอกสารต่างๆ นอกจากนั้น หากมีประเด็นในบางเรื่องที่จะต้องพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญก็ให้ดำเนินการเสีย การที่มี Pre-trial conference หรือ Pre-trial discovery นี้จะมีผลให้การสืบพยานเฉพาะในประเด็นแห่งคดีที่เป็นปัญหาจริงๆ โดยเฉพาะในเรื่องการตรวจสอบพยานหลักฐานหรือพยานวัตถุนั้นจะเสร็จสิ้นก่อนที่จะเริ่มสืบพยานบุคคล เมื่อถึงขั้นตอนการสืบพยานจึงเป็นเรื่องของการชี้หน้าหักล้างความของพยานบุคคลโดยแท้¹⁰

3.1.3 ประเภทของพยานหลักฐานที่มีการเปิดเผย

ในสหรัฐอเมริกามีการกำหนดถึงกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนการสืบพยานหรือ Pre-trial discovery ไว้ใน Federal Rules of criminal Procedure Rule 16 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และหน้าที่ให้ทั้งพนักงานอัยการและจำเลยต่างมีหน้าที่เปิดเผยพยานหลักฐานซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้จำเลยสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริง (to know materials) ที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ ที่จำเลยไม่สามารถแสวงหาได้เอง¹¹

ตาม Rules 16 แห่ง Federal Rules of Criminal Procedure ได้กำหนดให้การเปิดเผยข้อเท็จจริง เรื่องราว เอกสาร หรือพยานหลักฐานขึ้นอยู่กับคำร้องของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นสำคัญ ดังนั้นการเปิดเผยจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำก่อนฟ้อง (Prior to indictment or information) กรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ศาลรัฐบาลกลางอาจกำหนดระยะเวลาสำหรับให้ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยร้องขอ เพื่อให้มีการเปิดเผยก็ได้ในเวลาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับแจ้งคำกล่าวหา หรือคำฟ้องภายหลังจากนั้นทันที¹²

เปิดเผยข้อเท็จจริงเสียแต่ในชั้น Pre-trial เช่น กรณีจำเลยอ้างฐานที่อยู่ (alibi) กฎหมายนี้ไม่ขัดต่อ privilege against self-incrimination ตามรัฐธรรมนูญ (Williams v. Florida, 399 U.S.78,1970).

¹⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7, น. 98-99.

¹¹ American Jurisprudence (Vol. 23), 1965, p. 716.

¹² บุษณีย์ ภัทรวัดนานนท์, “การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.17-18.

โดยทั่วไปแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาจะบังคับให้พนักงานอัยการต้องเปิดเผยข้อมูลหรือพยานหลักฐาน แต่พนักงานอัยการก็ได้มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยทุกสิ่งที่ตนเองได้รู้แก่ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างไม่มีจำกัดตาม Federal Rules of Criminal Procedure Rules 16 นั้น ได้กำหนดขอบเขตที่แน่นอนไว้ เมื่อผู้ต้องหาร้องขอ รัฐจะต้องอนุญาตให้ผู้ต้องหาเข้าตรวจดูและคัดถ่ายหรือถ่ายภาพพยานหลักฐานนั้นๆ และศาลก็จะอนุญาตให้เปิดเผยพยานหลักฐานของพนักงานอัยการ หากเห็นว่าการไม่เปิดเผยนั้นอาจทำให้ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องเสียเปรียบอย่างมากและพยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่จำเลยในการปฏิเสธความรับผิดชอบหรือเป็นการช่วยเหลือจำเลย เนื่องจากจำเลยเองไม่มีความพร้อมพอที่จะแสวงหามาด้วยตนเองได้¹³

หลักเกณฑ์การเปิดเผยใน Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 พอสรุปได้ดังนี้

1. การเปิดเผยพยานหลักฐานของรัฐ (Government's Disclosure)

1) ข้อเท็จจริงที่ต้องมีการเปิดเผย (Information Subject to Disclosure)

(1) คำกล่าวของจำเลย¹⁴ (Defendant's Oral Statement) เมื่อจำเลยร้องขอรัฐต้องเปิดเผยให้จำเลยได้รับทราบถึงข้อความ (substance) ที่เกี่ยวเนื่องกับคำกล่าวของจำเลย (any relevant oral statement made by the defendant) ที่ให้ไว้ขณะ ก่อนหรือหลังการจับกุม ซึ่งได้มาจากการสอบสวนโดยบุคคลซึ่งได้กระทำในนามตัวแทนของรัฐ ซึ่งรัฐเจตนาจะอ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา

(2) เอกสารหรือบันทึกถ้อยคำกล่าวของจำเลย¹⁵ (Defendant's Written or Recorded Statement) เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องให้จำเลยเข้าตรวจสอบ (inspection) คัดสำเนา (copying) หรือถ่ายภาพ (photographing) สิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็น (any relevant written) หรือบันทึกคำกล่าว (recorded statement) ของจำเลย หากเอกสารดังกล่าวอยู่ในความครอบครอง (possession) หรือควบคุม (control) ของรัฐ และพนักงานอัยการได้รู้ (knows) หรืออาจรู้ได้จากการดำเนินการตามหน้าที่ (through due diligence could know) ถึงความมีอยู่ของเอกสารนั้น (that the statement exists)

¹³ กาญจนา ตรีแสน, *อ้าวแล้วเชิงอรรถที่ 6 น. 18.*

¹⁴ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (A)

¹⁵ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (B)

(ข) ส่วนหนึ่งส่วนใดของเอกสารหลักฐานซึ่งได้มีการบันทึกสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคำกล่าว(oral statement) ของจำเลยที่ได้ให้ไว้ก่อนหรือหลังการจับกุม ซึ่งจำเลยให้คำให้การไว้ในชั้นสอบสวนแก่บุคคลซึ่งได้กระทำในนามตัวแทนของรัฐและ

(ค) บันทึกให้การ (recorded testimony) ของจำเลยที่ให้การต่อคณะลูกขุนใหญ่(grand jury)เกี่ยวกับฐานความผิดที่ฟ้อง

(3) ในกรณีที่จำเลยมีลักษณะเป็นคณะบุคคล¹⁶ (Organizational Defendant) หรือในกรณีที่จำเลยมีลักษณะเป็นองค์กร เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องเปิดเผยให้จำเลยทราบตามที่กำหนดไว้ใน(a) (1) (A) และ(B) ในกรณีที่บุคคลที่ทำคำกล่าว (statement) เป็นบุคคลดังต่อไปนี้

(ก) เป็นบุคคลซึ่งถูกกล่าวอ้างถึงอันเนื่องมาจากมีความผูกพันกับจำเลยตามกฎหมาย เพราะมีสถานะเป็นหัวหน้า (director) เพื่อนร่วมงาน (officer) ลูกจ้าง (employee) หรือตัวแทน (agent) ของจำเลย หรือ

(ข) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อหาที่ฟ้องและเป็นบุคคลซึ่งถูกควบคุมตัวอันเนื่องมาจากมีความผูกพันกับจำเลยตามกฎหมาย เพราะมีสถานะเป็นหัวหน้า (director) เพื่อนร่วมงาน (officer) ลูกจ้าง (employee) หรือตัวแทน (agent) ของจำเลย

(4) บันทึกของจำเลยในคดีก่อน¹⁷ (Defendant's Prior Record) เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องจัดให้จำเลยคัดสำเนา (copy) บันทึกของจำเลยในคดีก่อน (defendant's Prior criminal Record) ซึ่งอยู่ในความครอบครองหรือในความควบคุมของรัฐหากพนักงานอัยการได้รู้(knows) หรืออาจรู้ได้จากการดำเนินการตามหน้าที่ (through due diligence could know) ถึงความมีอยู่ของบันทึกนั้น (that the statement exists)

(5) เอกสารและวัตถุพยาน¹⁸ (Document and Objective) เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องอนุญาตให้จำเลยเข้าตรวจสอบ (inspect) และคัดสำเนา (copy) หรือถ่ายภาพหนังสือ (books) รายงาน (papers) เอกสาร (documents) ข้อมูล (data) ภาพถ่าย (photographs) วัตถุที่มีรูปร่าง (tangible object) ตลอดจนอาคาร (buildings) หรือสถานที่ (places) หรือคัดสำเนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของรัฐในกรณีที่

(ก) พยานหลักฐานเหล่านั้นมีความสำคัญต่อการต่อสู้คดีของจำเลย

¹⁶ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (C)

¹⁷ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (D)

¹⁸ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (E)

(ข) พยานหลักฐานที่รัฐมีเจตนาจะใช้ต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี

(ค) พยานหลักฐานที่ได้มาจากหรือเป็นของจำเลย

(6) รายงานผลการตรวจและทดสอบ¹⁹ (Reports of Examinations and Tests) เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องอนุญาตให้จำเลยเข้าตรวจสอบ และคัดสำเนาหรือถ่ายเอกสารผลสรุปหรือรายงานเกี่ยวกับการตรวจสภาพร่างกายหรือจิตใจ (any physical or mental examination) ของจำเลย ตลอดจนผลการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ที่ได้กระทำขึ้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาหาก

(ก) รายงานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองดูแลของรัฐ

(ข) พนักงานอัยการได้รู้หรืออาจรู้ได้หากได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐถึงความมีอยู่ของรายงานนั้น

(ค) รายงานดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเตรียมต่อสู้คดี หรือที่รัฐตั้งใจจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาล

(7) พยานผู้เชี่ยวชาญ²⁰ (Expert Witnesses) เมื่อจำเลยร้องขอ รัฐต้องให้สรุปบันทึกเกี่ยวกับคำให้การซึ่งรัฐตั้งใจจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญภายใต้บทบัญญัติข้อ 702, 703, 705 แห่ง Federal Rule of Evidence ในชั้นพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับเงื่อนไขทางสภาพจิตใจของจำเลยให้แก่จำเลยด้วย

2) ข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องมีการเปิดเผย (Information Not Subject to Disclosure)²¹

นอกจากบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยตามที่กล่าวมาแล้ว ข้อกำหนดนี้ไม่อนุญาตให้เปิดเผยหรือตรวจสอบรายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆ ของรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่อื่นๆ ของรัฐได้ทำขึ้นเกี่ยวกับการสอบสวน (investigating) หรือฟ้องร้องคดี (prosecuting)

¹⁹ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (F)

²⁰ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (a) (1) (G)

²¹ Except as rule 16(a)(1) provides otherwise, this rule does not authorize the discovery or inspection of reports, memoranda, or other government documents made by an attorney for the government or other government agent in connection with investigating or prosecuting the case. Nor does this rule authorize the discovery or inspection of statement made by prospective government witnesses except as provided in 18 U.S.C 3500.

และข้อกำหนดนี้ไม่ให้ใช้กับการเปิดเผยหรือตรวจสอบคำกล่าว (statement) ของบุคคลซึ่งคาดหมายว่า จะเป็นพยานของรัฐ (prospective government witnesses) ด้วย

2. การเปิดเผยพยานหลักฐานของจำเลย (Defendant's Disclosure)

1) ข้อเท็จจริงที่ต้องมีการเปิดเผย (Information Subject to Disclosure)

(1) เอกสารและวัตถุ²² (Document and Object) กรณีที่จำเลยร้องขอให้รัฐเปิดเผย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเอกสารและวัตถุ และรัฐปฏิบัติตามแล้ว เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยต้องอนุญาตให้รัฐ เข้าตรวจสอบและคัดสำเนาหรือถ่ายเอกสารภาพหนังสือ รายงาน เอกสาร ข้อมูล ภาพถ่าย วัตถุที่มีรูปร่าง ตลอดจนอาคารหรือสถานที่ หรือคัดสำเนาสิ่งหนึ่งสิ่งใด หาก

(ก) เอกสารและวัตถุเหล่านั้นอยู่ในความครอบครองดูแลของจำเลย และ

(ข) จำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาล

(2) รายงานผลการตรวจและทดสอบ²³ (Reports of Examinations and Tests) กรณีที่ จำเลยร้องขอให้รัฐเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายงานผลการตรวจและทดสอบ และรัฐปฏิบัติตาม แล้ว เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยต้องอนุญาตให้รัฐเข้าตรวจสอบและคัดสำเนาหรือถ่ายภาพผลหรือรายงาน เกี่ยวกับการตรวจสภาพร่างกายหรือจิตใจตลอดจนผลการทดสอบทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับคดีซึ่งอยู่ใน ความครอบครองดูแลของจำเลย ซึ่งจำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณา หรือพยานบุคคลที่จำเลยได้เตรียมและมีเจตนาที่จะเรียกมาเป็นพยานในชั้นพิจารณาของศาล เมื่อผลหรือรายงานนั้นเกี่ยวข้องกับคำให้การของเขาหาก

(ก) รายงานดังกล่าวอยู่ในความครอบครองดูแลของจำเลย

(ข) จำเลยตั้งใจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานสำคัญในชั้นพิจารณาของศาล หรือตั้งใจจะ เรียกบุคคลผู้ซึ่งจัดทำรายการเช่นนั้นหรือรายงานที่เกี่ยวข้องกับคำให้การพยานเช่นนั้น

(3) พยานผู้เชี่ยวชาญ²⁴ (Expert Witnesses) เมื่อรัฐร้องขอ จำเลยต้องให้สรุปบันทึก เกี่ยวกับการซึ่งจำเลยตั้งใจจะใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญภายใต้บทบัญญัติข้อ 702, 703, 705 แห่ง Federal Rules of Evidence ในชั้นพิจารณาให้แก่วุฒิชัย ถ้าจำเลยร้องขอให้รัฐเปิดเผย ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญ และรัฐปฏิบัติตามแล้ว และจำเลยได้แจ้งว่าต้องการที่จะนำสืบ คำให้การผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสภาพจิตใจของจำเลยตามที่กฎหมายกำหนด

²² Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (b) (1) (A)

²³ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (b) (1) (B)

²⁴ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (b) (1) (C)

2) ข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องมีการเปิดเผย²⁵ (Information Not Subject to Disclosure)

นอกจากบทบัญญัติที่กำหนดให้จำเลยต้องเปิดเผยตามทีกล่าวนั้น ข้อกำหนดนี้ไม่อนุญาตให้เปิดเผยหรือตรวจสอบข้อเท็จจริงต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) รายงานบันทึกหรือเอกสารอื่นๆของรัฐ ซึ่งจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลยได้ทำขึ้นในระหว่างการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือต่อสู้คดี

(ข) คำกล่าวของจำเลยหรือทนายจำเลยหรือตัวแทนจำเลย ซึ่งบุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้จัดทำขึ้นได้แก่ จำเลย รัฐ หรือพยานของรัฐ หรือบุคคลที่คาดหมายว่าจะเป็นพยานของรัฐ

3. หน้าที่ต่อเนื่องในการเปิดเผยหลักฐาน²⁶ (Continuing Duty to Disclose)

ในเวลาก่อนหรือระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าคู่ความฝ่ายใดร้องขอคู่ความนั้นต้องเปิดเผยหลักฐานเพิ่มเติมให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หากพยานหลักฐานเหล่านั้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในเรื่องการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐานตามข้อกำหนดฉบับนี้ และมีคู่ความอื่นได้ร้องขอไปก่อนหน้านี้ หรือเป็นไปตามคำสั่งศาล

4. การกำกับดูแลการค้นหาข้อเท็จจริง (Regulating Discovery)

1) คำสั่งคุ้มครองและแก้ไขปรับปรุง²⁷ (Protective and Modifying Orders) เมื่อมีเหตุผลเพียงพอไม่ว่าเวลาใดๆ ศาลอาจมีคำสั่งปฏิเสธ จำกัดหรือชะลอ ผัดผ่อน หรือมีคำสั่งอื่นใดตามที่เห็นสมควรเกี่ยวกับการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐาน เมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่ง ร้องขอศาลอาจอนุญาตให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งแสดงเอกสารทั้งหมดหรือบางส่วนให้ศาลตรวจดูโดยลำพัง ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง ข้อความในเอกสารทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้ในสำนวนพิจารณาของศาล เพื่อที่ศาลอุทธรณ์จะตรวจดูได้กรณีที่มีการอุทธรณ์

2) กรณีที่คู่ความไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด²⁸ (Failure to Comply) ในกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด ตามขั้นตอนของการเปิดเผยพยานดังกล่าวศาลอาจมีคำสั่ง

²⁵ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (2) (A) (B)

²⁶ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (C)

²⁷ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (d) (1)

²⁸ Federal Rules of Criminal Procedure Rule 16 (d) (2)

(ก) ให้คู่ความนั้นอนุญาตให้มีการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐานภายในกำหนดเวลา สถานที่และลักษณะของการให้เปิดเผยและเข้าตรวจสอบโดยเฉพาะได้ รวมทั้งการกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขที่เหมาะสมได้

- (ข) อนุญาตให้พิจารณาคดีต่อไป
- (ค) ห้ามมิให้นำพยานหลักฐานที่ได้เปิดเผยมาเป็นพยาน
- (ง) มีคำสั่งประการอื่นตามที่เห็นสมควร

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน (Pre-trial discovery) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Rule 16 แห่ง Federal Rules of Criminal Procedure นั้น เป็นการเปิดเผยพยานหลักฐานในชั้นก่อนการพิจารณาคดีอันเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการตรวจสอบ ที่ได้กำหนดแยกแยะแจจแจงรายละเอียดว่าอะไรที่อนุญาตให้มีการเปิดเผยก่อนการพิจารณาในคดีอาญาได้ และเป็นข้อกำหนดที่จำเลยสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริง เรื่องราว เอกสารหรือพยานหลักฐานโดยตัวเอง²⁹ ศาลจะไม่พยายามเข้าไปเกี่ยวข้อง อันส่งผลให้การสืบพยานหลักฐานในชั้นศาลดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว เพราะจะมีแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีจริงๆ และเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้เท่านั้น ที่เข้าไปในชั้นการพิจารณาคดีของศาล

การเปิดเผยพยานหลักฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีระบบกฎหมายเป็นระบบ Common Law บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงเป็นระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความจึงกำหนดชนิดและประเภทของพยานหลักฐานที่จะเปิดเผยไว้อย่างละเอียด เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตของการเปิดเผยไว้ อันเป็นการสอดคล้องกับระบบการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีทั้งของฝ่ายผู้กล่าวหาและฝ่ายจำเลย

3.2 ระบบ Civil Law

การดำเนินคดีในระบบ Civil Law เป็นการดำเนินคดีที่ให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง (Active) โดยศาลจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบตั้งแต่ชั้นก่อนกระบวนการพิจารณาคดีจะเริ่ม กล่าวคือ ศาลจะได้รับสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหาหรือจำเลยตั้งแต่ขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนรวมตลอดไปถึงสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ³⁰ อันทำ

²⁹ กาญจนา ตริแสน, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น. 41.

³⁰ บุญณีย์ ภัทรวัฒนานนท์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 32.

ให้ศาลมีบทบาทและส่วนร่วมในการตรวจสอบและค้นหาความจริงค่อนข้างมาก กระบวนการเปิดเผยพยานของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ที่มีการค้นหาความจริงในชั้นศาลเป็นระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง อันได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.2.1 ประเทศฝรั่งเศส

แนวคิดการดำเนินคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นรัฐสวัสดิการ โดยถือว่ารัฐมีหน้าที่คุ้มครองดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การค้นหาความจริงตามกระบวนการพิจารณาคดีอาญาจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ ส่วนพนักงานอัยการและทนายความล้วนมีหน้าที่ต้องช่วยศาลค้นหาความจริงให้ประจักษ์ ภายใต้หลักเกณฑ์ว่าจะต้องกระทำโดยเปิดเผยเพื่อประกันความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย

การพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสได้จัดแบ่งศาลอาญาออกเป็นสองส่วนคือ 1. ศาลไต่สวน (Juridiction d' Instruction) 2. ศาลตัดสิน (Juridiction de jugement)

เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นศาลที่จะเข้ามามีบทบาทในขั้นแรกคือ ศาลไต่สวน (Juridiction d'Instruction) เป็นผู้มีความอำนาจในการพิจารณาคดีที่เกิดขึ้น โดยศาลไต่สวนมีสองชั้นคือ

ก. ผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d' Instruction) ศาลนี้มีอำนาจอย่างพนักงานสอบสวนและผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษาศาลไต่สวนไม่มีอำนาจเริ่มการสอบสวนด้วยตนเอง แต่จะทำการสอบสวนเมื่อได้รับคำฟ้องจากอัยการหรือผู้เสียหายก่อน เมื่อสอบสวนคดีเสร็จเรียบร้อยแล้ว เป็นดุลยพินิจของข้าราชการตุลาการผู้ปฏิบัติหน้าที่ว่าจะส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือสั่งไม่ฟ้อง

ข. ศาลไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre d' Accusation) มีอำนาจหน้าที่พิจารณาคำร้องขอคู่ความที่อุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d' Instruction) และพิจารณาคดีความผิดที่มีโทษอย่างสูง 10 ปีขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต อันเป็นความผิดประเภท “crime” เมื่อผู้พิพากษาไต่สวนส่งสำนวนมาให้พิจารณาว่าจะส่งฟ้องจำเลยต่อศาล Cour d' assises ต่อไปหรือไม่ มีผู้พิพากษาองค์คณะสามนายเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่

ศาลทั้งสองทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีตามลักษณะของกฎหมาย คือตามกฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายพิเศษ

ศาลพิจารณาคดีตามกฎหมายทั่วไป (Les juridiction de droit commun) คือศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ทุกคนกระทำผิดอาญา ยกเว้นบุคคลบางประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลพิเศษทำการพิจารณา

ศาลพิจารณาคดีอาญาตามกฎหมายพิเศษ (Les juridiction d' exception) คือศาลที่พิจารณาพิพากษาแต่เฉพาะคดีบุคคลบางประเภทกระทำผิด เช่น ทหารกระทำผิดทางอาญาที่ขึ้นศาลทหาร ประธานาธิบดีกระทำผิดรัฐธรรมนูญที่ขึ้นศาลการเมือง ผู้เยาว์กระทำผิดที่ขึ้นศาลคดีเด็ก ซึ่งในที่นี้จะทำการศึกษาเฉพาะศาลพิจารณาคดีตามกฎหมายทั่วไปเท่านั้น

ความผิดที่เกิดขึ้นในคดีอาญาจะดำเนินคดียังศาลตัดสิน (Juridiction de jugement) นั้นประเทศฝรั่งเศสถือเอาลักษณะความผิดเป็นเครื่องแบ่งประเภทของศาลในการพิจารณาคดีตัดสินคดีได้ดังนี้

ก. คดีประเภท "contraventions" หรือคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำคุกปรับ เช่น ส่งเสียงดังรบกวนความสงบ การทะเลาะวิวาท น้อยๆ หรือความผิดเกี่ยวกับการจราจร เป็นต้น คดีเหล่านี้จะส่งไปพิจารณายังศาล Tribunal de police ซึ่งมีผู้พิพากษาเพียงคนเดียวเป็นองค์คณะพิจารณา

ข. คดีประเภท "delits" หรือคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี เช่น ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาคดีเกี่ยวกับยาเสพติด การจงใจทำร้ายร่างกาย การขโมยและดักขโมย การลักทรัพย์ ข่มขืน ฆาตกรรม ประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส เป็นต้น คดีเหล่านี้จะพิจารณาในศาล Tribunal correctionnel องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คน หรือหนึ่งคน ขึ้นอยู่กับลักษณะแห่งโทษ คดีนี้ยังการเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนและสั่งคดี ยกเว้นคดีที่มีอัตราโทษสูง ในการพิจารณาของศาลนี้ สำนักงานอัยการสูงสุดจะส่งแฟ้มสำนวนคดีให้แก่ผู้พิพากษาเป็นผู้พิจารณา ว่าควรจำคุกหรือไม่³¹

ค. คดีประเภท "crime" หรือคดีที่มีโทษจำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไปจนถึงจำคุกตลอดชีวิต เช่น ฆาตกรรม ข่มขืนกระทำชำเรา ฆาตกรรม ซิงทรัพย์ การลักพาตัวโดยกลฉ้อฉล เป็นต้น คดีเหล่านี้อยู่ในอำนาจ

³¹ J-Y McKee, *Criminal Justice System in Europe and North America*, www.Heuni.fi

ของศาล Cour d' assises³² การไต่สวนชั้นนี้ัยการและทนายจำเลยจะเป็นผู้แถลงประกอบแฟ้มสำนวนคดีด้วย

นอกจากคดีที่ได้รับการพิจารณาจากศาลชั้นต้นตามประเภทความผิดที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีศาลสูงอีกสองศาลคือ ศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาญา (Chambre des Appels Correctionals) ที่ตั้งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ และศาล Cour de Cassation ซึ่งเป็นศาลสูงสุด

ในการศึกษาวิธีการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในประเทศฝรั่งเศสนี้ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาวิธีการไต่สวนและการเปิดเผยพยานในการพิจารณาคดีอาญาในศาล Tribunal correctionnel และศาล Cour d' assises อันเป็นคดีที่มีโทษสูงและดำเนินคดีโดยผู้พิพากษาไต่สวน ซึ่งทำให้เห็นรูปแบบระบบการพิจารณาคดีของศาลฝรั่งเศสและการเข้าถึงพยานอย่างเด่นชัด

3.2.1.1 ความหมายของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

การที่ระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นการร่วมกันค้นหาความจริง โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริง อันเป็นไปตามระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) โดยศาลจะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นก่อนกระบวนการพิจารณาจะเริ่มขึ้น กล่าวคือ ศาลในประเทศฝรั่งเศสจะได้รับสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตั้งแต่ขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไปจนถึงสำนวนการสอบสวนของพนักงานัยการ³³ จำเลยโดยทนายจำเลยจะมีสิทธิในการรับทราบสำนวนการสอบสวนที่ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วตามบทบัญญัติในกฎหมายซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

การเปิดเผยพยานหลักฐานในประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นกระบวนการดำเนินการดำเนินคดีอาญาทั้งกระบวนการที่มีการเปิดเผยพยานหลักฐานให้คู่ความได้รับทราบ

3.2.1.2 การเริ่มมีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐาน

ในการหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสได้มีบทบัญญัติของกฎหมายบังคับให้ต้องเปิดเผยต่อฝ่ายจำเลยก่อนการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและบัญญัติวิธีดำเนินการไว้เป็นขั้นๆ คือมี 1. ขั้นตอนการสอบสวนเบื้องต้น 2. การสอบสวนขั้นเตรียม

³² ลัลนา นนทรังสี, การเปิดเผยพยานบุคคลอย่างบังคับในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law: กรณีศึกษาเฉพาะประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น, รายงานการเก็บข้อมูลการเปิดเผยพยานก่อนการพิจารณาคดีในศาล กระทรวงยุติธรรม, น. 17.

³³ บุษณีย์ ภัทรวัดมนานนท์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 34.

ฟ้อง และ 3. ดำเนินคดีอาญาขั้นสุดท้าย การกำหนดวิธีการดำเนินการดังกล่าวทำให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากทั้งศาลและคู่ความร่วมกันค้นหาความจริง

การเริ่มมีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานเริ่มขึ้นในขั้นตอนที่สอง คือการสอบสวนขั้นเตรียมฟ้อง กล่าวคือการสอบสวนขั้นนี้ เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ และพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลตัดสินหรือไม่ โดยขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสนั้น บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะถูกส่งตัวไปสอบสวนค้นหาความจริงโดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยตำรวจฝ่ายคดี (judicial police) และอัยการ (procurer) เป็นผู้สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้น ภายใต้การควบคุมของผู้พิพากษาผู้ไต่สวน (Juge d' Instruction) หรือกรณีที่เป็นโทษไม่ร้ายแรงพนักงานอัยการจะเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน จำนวนการสอบสวนที่กระทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะอยู่ในแฟ้มสำนวนคดี หรือ dossier³⁴ ซึ่งเป็นชุดเอกสารที่ประกอบด้วยทุกๆ ขั้นตอนที่กระทำโดยผู้พิพากษาผู้ไต่สวน (Juge d' Instruction) ในการสอบสวนจะมีบัญชีระบุพยานหลักฐานทุกชิ้น ซึ่งรวมถึงเอกสารต่างๆ ของจำเลยและพยานบุคคลจะถูกบันทึกลงในสำนวนนี้ ซึ่งจะถูเก็บไว้โดยทำคู่ฉบับ

ในการสอบสวนคดีอาญานั้น บางครั้งผู้พิพากษาศาลไต่สวน (Juge d' Instruction) จะต้องมีการจัดให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้าและโต้แย้งกันระหว่าง จำเลย พยาน และผู้เสียหาย ขึ้นหนึ่งก่อนตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ใน code of criminal procedure ใน 2 มาตรา คือ

มาตรา 119³⁵ พนักงานอัยการสามารถร้องขอให้มีการไต่สวนในลักษณะของการเผชิญหน้าระหว่างบุคคลที่มีเกี่ยวข้องกับคดีและผู้เสียหาย เมื่อใดก็ตามที่พนักงานอัยการร้องขอ

³⁴ Jean-Marc Baissus, LLM, Former President of Peronne Tribunal de Grande Instance, Legal Consultant, Ethiopian Ministry of Justice Common v. Continental: A Reaction to Mr. Evan Whitton's 1998 Murdoch Law School Address. www.murdoch.edu.au. แปลโดย บุญณีย์ ภัทรวฒนานนท์ น. 35.

³⁵ code of criminal procedure Article 119 : The district prosecutor may attend the interrogations and confrontation of the person under judicial examination and the civil party hearings.

Whenever the district prosecutor has informed the investigating judge of his intention to be present, the investigating judge's clerk must, under penalty of a 1.5 civil fine imposed

ศาลจะต้องแจ้งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก่อนผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนอย่างช้าภายใน 2 วันทำการ

มาตรา 120³⁶ ผู้พิพากษาไต่สวนมีสิทธิในการตั้งข้อหา ไต่สวนพยานและให้คู่ความเผชิญหน้ากัน พนักงานอัยการและทนายความถามคำถามและตั้งข้อสังเกตแทนคู่ความ ผู้พิพากษาไต่สวนมีดุลยพินิจในการออกคำสั่งเกี่ยวกับการไต่สวนและสรุปพยานหลักฐานถ้าหากผู้พิพากษาเห็นว่าตนได้รับข้อมูลเพียงพอแล้ว รวมถึงการปฏิเสธคำถามใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการละเมิดอำนาจการไต่สวนของศาลหรือคำถามที่ละเมิดต่อความเป็นส่วนบุคคลหรือคำถามที่มีลักษณะหยาบคายให้ผู้พิพากษาไต่สวนบันทึกการปฏิเสธคำถามดังกล่าวในสำนวน การยอมรับในภายหลังของทนายความหรือพนักงานอัยการ หลังจากได้โต้แย้งต่อผู้พิพากษาไต่สวนเกี่ยวกับถ้อยคำในสำนวนการไต่สวนให้รวบรวมไว้ในแฟ้มสำนวนคดีด้วย

ทั้งสองมาตราดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นบทบัญญัติในกรณีที่มีการไต่สวนในลักษณะของการเผชิญหน้า กรณีที่พนักงานอัยการร้องขอให้มีการไต่สวน ผู้พิพากษาไต่สวนมีสิทธิในการตั้งข้อหาในการไต่สวนอันเป็นการกำหนดทิศทางว่าจะดำเนินการไต่สวนไปในทิศทางใด โดยให้พนักงานอัยการและทนายความทำหน้าที่ตั้งข้อสังเกตและสรุปพยานที่เกี่ยวข้องแทนคู่ความ อันเป็นการเปิดโอกาส

by the presiding judge of the investigating chamber, notify him by a simple note, at the latest two days before the interrogation.

³⁶ code of criminal procedure Article 120: The investigating judge is in charge of interrogations, confrontations and hearings. The district prosecutor and the advocates acting for the parties may ask questions or make brief observations.

Where appropriate, the investigating judge decides on the order of interventions and may put an end to them if he feels himself to be adequately informed. He may refuse any questions likely to disrupt the proper course of the enquiry, as well as questions of a personal or insulting nature.

Any such refusal must be recorded in the official report.

Submissions made by the district prosecutor or the parties' advocates, which represent a formal acknowledgement of a disagreement with the investigating judge over the contents of the official report, are to be attached to the case file by the investigating judge.

ให้ทนายความของจำเลยมีสิทธิรับทราบพยานหลักฐานของทางฝ่ายอัยการว่าจะนำสืบอย่างไร โดยเมื่อเห็นว่าได้พยานหลักฐานเพียงพอแล้วผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจสั่งยุติการไต่สวน

ซึ่งการไต่สวนในลักษณะการเผชิญหน้ากันนั้น กฎหมายได้บัญญัติถึงสิทธิของฝ่ายจำเลยในการรับทราบพยานหลักฐานก่อนพิจารณาหรือการเข้าถึงพยานของฝ่ายจำเลยก่อนการสืบพยานตามกำหนดวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส (code of criminal procedure) ดังนี้

1. สิทธิในการรับทราบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานของทนายความจำเลย

ฝ่ายจำเลยจะมีสิทธิในการรับทราบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญาตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส (code of criminal procedure) มาตรา114³⁷ ได้

³⁷ code of criminal procedure Article114: “Unless they expressly waive this right, parties may only be heard, interrogated or confronted in the presence of their advocates or when their advocates have been duly called upon.

The advocates are summoned five working days at the latest before the interrogation or examination of the party they assist, by recorded delivery letter with request for acknowledgement of receipt, by fax with receipt, or verbally with a signature in the case file of the proceedings.

The case file is put at their disposal four working days at the latest before each interrogation of the person under judicial examination or each hearing of the civil party. After the first appearance of the person under judicial examination or the first hearing of the civil party, the case file is also put at the permanent disposal of the advocates during working days, subject to the requirements of the proper functioning of the investigating judge’s office. Where the provisions of the last paragraph of article 80-1 are implemented, the case file is put at advocate’s disposal, subject to the requirements of the proper functioning of the investigating judge’s office, fifteen days after the sending of the recorded delivery letter or the note made in the official record, if the first appearance has not meanwhile taken place.

After the first appearance or first examination, the advocates of the parties may request the issuance at their expense of a copy of some or all of the documents and instruments of the case file...”

กำหนดไว้โดยให้ สิทธิแก่นายความในการเข้าถึงพยานหลักฐานในแฟ้มสำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับ
 ลูกความของตนหลังจากที่ลูกความไปปรากฏตัวต่อศาลครั้งแรกในฐานะผู้เกี่ยวข้องกับคดีหรือ
 ผู้เสียหาย ได้ สองกรณีคือ

(1) กรณีที่นายความได้รับการเรียกให้ไปปรากฏตัวในการสอบถามหรือไต่สวนลูกความของ
 ตน กรณีดังกล่าวจะต้องส่งหมายเรียกให้นายก่อนวันไต่สวนไม่น้อยกว่า 5 วันทำการ และมีการ
 ส่งแฟ้มสำนวนคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกความของนายความแต่ละคนจะถูกส่งมายังสำนักงานของ
 ทนายอย่างช้าภายใน 4 วันทำการ ก่อนเริ่มการไต่สวนผู้เกี่ยวข้อง โดยกรณีนี้ผู้เกี่ยวข้องอาจเข้าฟัง
 การไต่สวนพร้อมทนายได้หากไม่มีผู้ใดคัดค้าน หรือ

(2) กรณีที่นายความไม่ได้รับการเรียกให้ไปปรากฏตัวต่อศาล เมื่อทนายความได้ยื่นคำ
 ร้องขอไปอย่างเป็นทางการแล้วศาลจะต้องส่งข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่เกี่ยวข้องกับลูกความ
 มายังสำนักงานทนายความภายใน 15 วันทำการ หลังจากลูกความปรากฏตัวต่อศาลในครั้งแรก
 แล้ว

ทั้งสองกรณีเป็นการให้สิทธิแก่นายจำเลยในการรับทราบเอกสารพยานหลักฐานก่อนมี
 การไต่สวน ส่วนสิทธิของจำเลยในการรับทราบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานจะเป็นไปตามข้อ
 สอง

2. สิทธิในการรับทราบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานของจำเลย

สิทธิของจำเลยในการได้รับทราบพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่อยู่ในสำนวนการสอบสวน
 นั้น โดยหลักจำเลยไม่มีสิทธิที่จะกระทำได้ด้วยลำพังตนเอง จะทำได้ก็แต่โดยทนายจำเลยเท่านั้น³⁸

³⁸ code of criminal procedure Article 114 : "...The advocates may transmit a reproduction of the copies obtained in this way to their client. The latter states beforehand in writing that he is aware of the provisions of the following paragraph and of article 114-1. Only copies of the experts' reports may be communicated to third parties, by the parties or their advocates, and for the needs of the defence.
 The advocate must notify the investigating judge of the list of documents or procedural acts, copies of which he wishes to give to her client, by a declaration made to the investigating judge's clerk, or by a recorded delivery letter with request for acknowledgement of receipt, and made for this sole purpose.

และทนายจำเลยไม่อาจที่จะส่งพยานเอกสารต่างๆต่อให้แก่ลูกความของตนได้ (CPPมาตรา 114 วรรคท้าย) เว้นแต่ในกรณีที่ทนายความต้องการเปิดเผยเอกสารที่อยู่ในแฟ้มสำนวนคดีต่อลูกความ

The investigating judge has five working days from receiving the application to refuse to deliver some or all of these copies by making a specially reasoned order in respect of the risks of pressure on the victims, the person under judicial examination, their advocates, the witnesses, the investigators, the experts or any other person taking advocates, the witnesses, the investigators, the experts or any other person taking part in the proceedings.

This decision is made known to the advocate immediately, and by any method. Failing a response from the investigating judge notified within the assigned time limit, the advocate may give his client the copy of the documents or acts in the list that he provided. Within two days of its notification, he can refer the investigating judge's decision to the investigating chamber's presiding judge, who rules within five working days by making a written, reasoned and unappeasable decision. Where there is no response within the assigned time limit, the advocate may give his client the copy of the documents or acts mentioned on the list.

The rules pursuant to which such documents may be handed by his advocate to a person detained and the conditions under which this person may hold these documents are determined by a Council of State Decree.

By way of exception to the provisions of the eighth and ninth paragraphs, the advocate of a civil party whose petition is challenged as inadmissible may not give his client a copy of the documents or procedural acts without the prior authorization of the investigating judge, which may be sent to him by means. In the event of a refusal by the investigating judge or in the absence of a response made by this judge within five working days, the advocate may refer to the presiding judge of the investigating chamber, who decides within five working days by making a written, reasoned and unappeasable decision. In the absence of prior authorization from the presiding judge of the investigating chamber, the advocate may not give the copy of the documents or procedurek acts to his client."

ทนายความต้องขออนุญาตจากศาลก่อนตามมาตรา 114³⁹ ได้กำหนดให้การเปิดเผยเอกสารที่ปรากฏอยู่ในสำนวนที่ตนเองได้รับมาต่อลูกความต้องได้รับการอนุญาตจากศาลก่อนเพื่อให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าการเปิดเผยนั้นจะเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดีที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิจารณาหรือไม่โดยศาลจะต้องแจ้งผลของการใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตต่อทนายภายใน 5 วันทำการ หากศาลเพิกเฉยไม่สั่งการ หรือผลของคำสั่งไม่อาจส่งถึงทนายภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดทนายมีสิทธิเปิดเผยข้อมูลแก่ลูกความของตนได้ นอกจากการที่ทนายความจะเปิดเผยเอกสารต่อลูกความเพียงอย่างเดียวแล้ว ทนายความหรือลูกความยังอาจได้รับอนุญาตให้เผยแพร่เฉพาะสำเนารายงานของพยานผู้เชี่ยวชาญแก่ผู้เกี่ยวข้องคนอื่นได้ แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้าเป็นผู้เสียหายที่คำร้องทุกข์ถูกโต้แย้งว่าต้องห้ามรับฟัง ไม่ให้นำบทบัญญัติในเรื่องนี้มาใช้ และแม้ศาลจะใช้ดุลยพินิจสั่งไม่อนุญาตให้เปิดเผย แต่ทนายสามารถใช้สิทธิโต้แย้งดุลยพินิจในการไม่อนุญาตให้เปิดเผยของผู้พิพากษาได้ส่วนได้ภายในสองวันทำการ โดยอุทธรณ์ต่อประธานองคมนตรีได้ส่วนมูลฟ้อง ซึ่งจะต้องเป็นผู้พิจารณาสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 5 วันทำการในการไม่อนุญาตพร้อมด้วยเหตุผล

ขั้นตอนการเปิดเผยพยานหลักฐานต่อจำเลยในคดีอาญาของฝรั่งเศสจึงเกิดขึ้นเมื่อมีการไต่สวนในลักษณะการเผชิญหน้า โดยมีทนายความเป็นผู้ทำหน้าที่แทนจำเลย โดยจำเลยมีโอกาสรับทราบพยานหลักฐานที่คู่ความนำมากล่าวอ้างในการเข้าฟังการไต่สวน เป็นการมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อเท็จจริงพร้อมกับศาล และมีสิทธิในการคัดสำเนาเอกสารต่างๆ ที่ปรากฏในสำนวนโดยศาลมีอำนาจหน้าที่ขอในการใช้ดุลยพินิจว่าจะให้มีการเปิดเผยได้หรือไม่โดยมีทนายความของจำเลยเป็นบุคคลผู้ทำการร้องขอ

อำนาจในการร้องขอของจำเลยในการคัดลอกเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในสำนวน (dossier) ดังกล่าวเมื่อเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วจะพบว่าในสหรัฐอเมริกาได้ให้สิทธิแก่จำเลยสามารถขอทราบได้เลย โดยศาลไม่เข้ามาเกี่ยวข้องเว้นแต่กรณีที่อาจเป็นที่เสียหายศาลจึงจะเข้ามา แต่ในประเทศฝรั่งเศสจำเลยไม่มีสิทธิร้องขอคัดลอกเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในสำนวน (dossier) ได้โดยลำพังแต่ต้องมีทนายความทำหน้าที่ร้องขอต่อศาล และเป็นอำนาจของศาลในการใช้ดุลยพินิจที่จะให้หรือไม่โดยมีการแสดงเหตุผลไว้ อันเป็นไปตามระบบการดำเนินคดีที่แตกต่างกันระหว่างศาลในระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) กับศาลในระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System)

³⁹ code of criminal procedure Article 114

ทำให้ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องทำหน้าที่วางเฉย ในขณะที่ศาลในประเทศฝรั่งเศสมีดุลยพินิจในการควบคุมตรวจสอบการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนพิจารณา

สำหรับกรณีที่ดีคือเป็นความผิดที่มีโทษสูงเกิน 10 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิตที่เป็น “crime” นั้น หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูงหรือคดีที่กระทบต่อความรู้สึกของสังคม ก่อนที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล Cour d’ assises อัยการจะต้องส่งคำฟ้องมาให้ผู้พิพากษาไต่สวนชั้นที่สอง (Chambre d’ accusation) พิจารณาไต่สวนอีกชั้นหนึ่ง เสียก่อน เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาไต่สวน (Juge d’ Instruction) โดยมี Procureur general เป็นอัยการประจำศาลนี้ โดยมีทนายจำเลยและอัยการซึ่งมีพยานหลักฐานทุกอย่างอยู่ในมือ(พยานหลักฐานทุกชิ้นที่อยู่ในแฟ้มสำนวนคดี) คอยแถลงคดีประกอบแฟ้มสำนวน⁴⁰

3.2.1.3 ประเภทของพยานหลักฐานที่มีการเปิดเผย

การไต่สวนก่อให้เกิดสิทธิในการรับทราบพยานหลักฐานของทนายจำเลยตามมาตรา 114 ดังกล่าว เป็นการการสอบสวนข้อเท็จจริงโดยศาลอันมีลักษณะการดำเนินคดีเป็นการลับและต่อหน้าคู่ความในคดี อันถือได้ว่าคู่ความต่างได้รับการให้ข้อมูลของคู่ความไปโดยปริยายตามเนื้อหาและกระบวนการในการไต่สวน⁴¹ โดยเป็นการไต่สวนตามสำนวนคดีที่ปรากฏในแฟ้มสำนวนคดีเป็นหลัก คู่ความทั้งสองฝ่ายชอบที่จะทำการคัดลอกเอกสารต่างๆ ที่อยู่ในสำนวน (dossier) ได้ทุกเมื่อตามมาตรา 114 วรรค 10⁴² อันถือได้ว่าเป็นการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศส ข้อมูลที่แฟ้มสำนวนคดีเก็บไว้แบ่งเป็นส่วนคือ

- ก) “Pieces de found”
- ข) “Detention preventive”
- ค) “Renseignements et Personnalite”
- ง) “Price de forme”

จะเห็นได้ว่าส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานคือ “Pieces de found” เป็นส่วนที่มีการรวมรายงานของตำรวจและบัญชีที่ตำรวจได้รับ โดยการสอบสวนที่กระทำโดย

⁴⁰ บุษณีย์ ภัทรพัฒน์นันท์ , อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 37.

⁴¹ A.V.Sheehan.”Criminal Procedure in Scotland and France”pp. 49. แปลโดย นายเดชอุดม ชุนนะสิทธิ์ น. 75.

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส (Code de Procedure Penale-CPP)

อัยการจะมีรายละเอียดของการสอบสวนจำเลย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นบันทึกทั้งหมดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ยื่นในครั้งแรกโดยตำรวจและยื่นในภายหลังต่อผู้พิพากษาผู้ไต่สวน (Juge d'Instruction) โดยคู่กรณีสามารถตรวจสอบได้ถึงพยานเอกสารต่างๆ ที่นำมาโดยจำเลย รายชื่อพยานบุคคล รวมไปถึงพยานผู้เชี่ยวชาญที่ทำเป็นรายงานของผู้เชี่ยวชาญนั้น เช่น ผลการชันสูตรพลิกศพ ความเห็นในการตรวจสอบพยานวัตถุของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงผลต่างจากการให้คำความเผชิญหน้ากัน (the results of any confrontations) ในชั้นสอบสวนก็เป็นการให้คู่ความได้รับข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามอันเป็นประโยชน์ต่อการวางรูปคดีของตนในชั้นไต่สวนต่อไป

ในส่วนอื่นๆจะเป็นบันทึกรายละเอียดประวัติในการกักขังจำเลยตามมาตรการคุ้มครองเพื่อการไต่สวน และรายละเอียดในการอุทธรณ์ใดๆที่กระทำโดยจำเลยอันเกี่ยวเนื่องกับการคุมขังนี้ ข้อมูลประวัติทั้งชีวิตของจำเลย ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบทางอาญาในอดีตและประวัติการตรวจร่างกายและข้อมูลในการตรวจสอบสภาพจิตของจำเลยและจดหมายตอบโต้ทั้งหลาย (Miscellaneous correspondence) รวมถึงเอกสารอื่นๆที่แวดล้อมคดี (other papers not essential to give an appreciation of the case)⁴³

แม้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสไม่มีบทบัญญัติในการปกปิดชื่อหรือที่อยู่ของพยานบุคคล แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ส่งผลกระทบต่อพยานมากนัก เพราะศาลมีดุลยพินิจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ทนายความเปิดเผยพยานหลักฐานต่อบุคคลที่สาม ซึ่งรวมถึงลูกความด้วย อีกทั้งยังมีดุลยพินิจในการพิจารณาว่าน้ำหนักพยานเพียงพอที่จะส่งคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาต่อไปหรือไม่ ทนายและอัยการมีบทบาทในการช่วยศาลค้นหาความจริงตามกลไกของกระบวนการพิจารณา ดังนั้นในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของฝรั่งเศส ฝ่ายจำเลย(ทนาย)สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานได้เท่าๆ กับฝ่ายโจทก์ (พนักงานอัยการ)⁴⁴

กล่าวได้ว่าการเปิดเผยพยานก่อนการสืบพยาน ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสให้สิทธิแก่ฝ่ายจำเลยและผู้เสียหายในการขอตรวจสอบสำนวนและพยานหลักฐานได้มากที่สุดเท่าที่จะไม่กระทบหรือสร้างความเสียหายแก่รูปคดี โดยกำหนดให้ต้องเปิดเผยแฟ้มสำนวนคดีซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ผ่านการไต่สวนจากศาลแล้วให้ทนายความของจำเลยได้รับทราบ ดังนั้นรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับพยาน ซึ่งอยู่ในแฟ้มสำนวนจึง

⁴³ A. V. Sheehan. "Criminal Procedure in Scotland and France" pp.48-49 แปลโดยนายเดชอุดม ชุนนะสิทธิ์ น. 65.

⁴⁴ บุญณีย์ ภัทรวัฒนานนท์ , อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น. 35.

ถูกเปิดเผยต่อหน้าทนายความจำเลยในระหว่างนัดไต่สวนพยานและก่อนการแถลงคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องโดยองค์คณะผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ กระบวนการพิจารณาคดีจึงไม่เกิดการจู่โจมทางพยานหลักฐานทั้งโจทก์และจำเลยไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบกันในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐาน⁴⁵

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะเปิดโอกาสให้คู่ความได้ตรวจสอบพยานหลักฐานซึ่งกันและกันได้ แต่ฝรั่งเศสก็ไม่มีมาตรการที่จะช่วยให้คู่ความสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อตกลงกันนอกศาลเพื่อให้คดีบางส่วนยุติหรือเป็นขั้นตอนการต่อรอง เพื่อให้ตนได้รับโทษน้อยลง ในกรณีที่จะให้จำเลยรับสารภาพในชั้นศาลอย่างเช่น ระบบการเปิดเผยพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเมื่อได้สิ้นสุดการสอบสวนแล้วคู่ความได้ตรวจสอบพยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายแล้วก็จะดำเนินการยื่นสำนวนต่อไปเพื่อสู่ขั้นตอนการไต่สวนในชั้นศาลต่อไป โดยศาลจะต้องเป็นผู้ตรวจสอบสำนวนอีกครั้งก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณา โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศสคดีความผิดที่มีโทษอย่างสูงจะต้องถูกกลั่นกรองถึงสองชั้น คือในชั้น ผู้พิพากษาไต่สวน และในชั้นองค์คณะไต่สวนมูลฟ้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพ แก่ผู้ต้องหาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.2.2 ประเทศเยอรมนี

การดำเนินคดีอาญาในประเทศเยอรมนีใช้ระบบกฎหมาย Civil law โดยกฎหมายที่ให้อำนาจในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอาญาในการทำการสืบสวนสอบสวน และค้นหาความจริงในคดี และการพิพากษาอย่างเป็นธรรมรวมถึงการลงโทษจำเลยหากพบว่าการกระทำความผิดจริงคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StrafproZebowdnung)⁴⁶

การดำเนินการกล่าวหาผู้กระทำความผิดอาญาเพื่อลงโทษในประเทศเยอรมนีนั้น ถือเป็นเรื่องของรัฐ⁴⁷ เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส โดยการดำเนินการฟ้องคดีอาญากระทำโดยเจ้าหน้าที่อัยการ

⁴⁵ บุษณีย์ ภัทรวัดนานนท์ , อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 12, น. 36.

⁴⁶ เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์, การเปิดเผยพยานที่ไม่ใช่บุคคลอย่างบังคับในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law: กรณีศึกษาเฉพาะประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น, รายงานการเก็บข้อมูลการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา กระทรวงยุติธรรม, น. 9.

⁴⁷ Freckmann A. & Wegerich T. "The German Legal System" London: Sweet & Maxwell ,1999. p.180.

โดยตำแหน่ง (ex officio) ในนามขององค์การของรัฐ โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้เสียหายจะร้องขอให้ลงโทษหรือไม่ ดังที่ได้กล่าวแล้วคือโดยทั่วไปแล้วกระบวนการทางอาญาของเยอรมนีเป็นเรื่องของรัฐและองค์กรที่ดำเนินคดีโดยเฉพาะในกรณีที่ปัจเจกชนร้องขอให้ลงโทษนั้นเป็นข้อยกเว้นโดยจำกัดเฉพาะบางความผิดอย่างเช่นเจตนา หรือประมาทก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 223, 230, และ 242 StGB)⁴⁸

3.2.2.1 ความหมายของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

เนื่องจากมาตรการโดยรวมของกระบวนการดำเนินคดีอาญาของเยอรมนีคือการค้นหาความจริงโดยใช้ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) ในชั้นศาลที่เน้นให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาความจริง ศาลจึงมีอำนาจในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวาง โดยมีพนักงานอัยการและตำรวจเป็นองค์กรทำหน้าที่ช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวนคดี

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญาของประเทศเยอรมนีจึงเป็นการให้สิทธิแก่ทนายความจำเลยตรวจสอบสำนวนได้ในลักษณะของการดูข้อกล่าวหาและดูว่าพยานที่อัยการส่งฟ้องนั้นมีเพียงพอหรือไม่

ดังนั้นในประเทศเยอรมนีทนายจำเลย (Statrenteidigen) จึงเป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาความจริงโดยทนายจำเลยคือบุคคลที่มีสิทธิที่จะตรวจสอบดูสำนวนก่อนการไต่สวนซึ่งทนายจำเลยไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนของจำเลย แต่ปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระในฐานะผู้บริหารการยุติธรรม (The administrative of justic) ตามมาตรา 1 BRAGO⁴⁹ ทนายจำเลยมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงจากคดี⁵⁰

3.2.2.2 การเริ่มมีกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐาน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของเยอรมนี (stpo) ได้แยกการดำเนินคดีออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ⁵¹

⁴⁸ เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 46, น.10

⁴⁹ Freckmann A. & Wegerich T. "The German Legal System" pp. 193-194. Id. p.194.

⁵⁰ เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 46, น.12.

⁵¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, รายงานวิจัยเรื่องสิทธิผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องหาโทษในคดีอาญาฉบับสมบูรณ์, เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2540: น.96-97.

1. กระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นต้น (Vorverfahren) อันเป็นกระบวนการในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญา หน้าที่ในขั้นนี้เป็นหน้าที่ขององค์กรอัยการ

การดำเนินคดีอาญาในขั้นนี้ แท้ที่จริงเป็นการดำเนินคดีเพื่อยืนยันข้อกล่าวหา ซึ่งการที่จะชี้ขาดได้จะต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยการชี้ขาดในขั้นนี้จึงเป็นการชี้ขาดคดีอาญาชั้นเจ้าหน้าที่ หากข้อเท็จจริงที่ได้มาฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงก็จะดำเนินการฟ้องศาล เพื่อทำการชี้ขาดคดีอาญาโดยศาลซึ่งก็คือขั้นตอนการพิจารณาพิพากษานั่นเอง

2. กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นกลาง (Zwischenverfahren)

เมื่อพนักงานอัยการสอบสวนเสร็จและสั่งให้มีการดำเนินคดีแล้ว ก่อนที่จะถึงขั้นตอนสุดท้ายเพื่อพิจารณาพิพากษา จะต้องมีการดำเนินกระบวนการในชั้นกลางก่อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมดุลยพินิจในการสั่งให้ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ

ศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องนี้ โดยศาลอาจสั่งให้คดีมีมูลหรือไม่มีมูลก็ได้ตามพยานหลักฐานที่นำมาแสดง

3. กระบวนการดำเนินคดีอาญาชั้นหลัก (Hauptverfahren)

การดำเนินคดีอาญาในขั้นนี้ เป็นกระบวนการชี้ขาดคดีโดยศาล ซึ่งก็คือการพิจารณาและพิพากษาคดีนั่นเอง

ในแต่ละขั้นตอน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนี ได้กำหนดให้องค์กรต่างๆ ที่จะเข้ามามีบทบาทที่แตกต่างกัน โดยภาระหลักขององค์กรทั้งหลายก็คือการช่วยกันค้นหาความจริง การที่จะพิจารณาพิพากษาคดีว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นหลัก ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะพิจารณาคดีโดยศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ และควรที่จะต้องรับโทษเท่าใด

สำหรับในประเทศเยอรมนีมีขั้นตอนในการเตรียมการพิจารณาคดีด้วยเช่นกัน ซึ่งจะใช้กับการพิจารณาความผิดอัตราโทษอาชญากรรม (Verbrechen) ได้แก่ ความผิดที่ต้องระวางโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป⁵² หรือความผิดอาญาในชั้นกลาง ซึ่งต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องเสมอ แม้ว่าพนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องเอง การไต่สวนมูลฟ้องในการดำเนินคดีอาญาชั้นกลางจึงถือเป็นการเตรียมการ

⁵² สตีลลัคซ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, “การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม,”

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), น. 49.

พิจารณาคดีอาญาในชั้นหลัก โดยศาลมีหน้าที่ควบคุมดุลยพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องคดี โดยพิจารณาจากกฎหมาย และความจำเป็นของสังคมว่าควรมีการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือไม่ โดยศาลอาจสั่งให้หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำฟ้อง หรือสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการได้ เมื่อศาลเห็นว่าผู้ต้องหาที่ถูกฟ้องนั้นมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิดก็จะสั่งว่าคดีมีมูลและรับฟ้องไว้เพื่อพิจารณาและพิพากษาต่อไป โดยแจ้งให้จำเลยทราบวันเวลาในการพิจารณาคดี การแจ้งคำฟ้องรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานต่างๆ รวมทั้งองค์คณะของผู้จะทำการพิจารณาคดีด้วย⁵³

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในเยอรมัน จึงเริ่มเมื่อมีการได้สวนมูลฟ้องอันเป็นคดีที่มีความผิดอัตราโทษอุกฉกรรจ์ (Verbrechen) หรือความผิดอาญาในชั้นกลาง ซึ่งต้องมีการได้สวนมูลฟ้องเสมอแม้ว่าพนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ฟ้องเองก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยศาลจะตรวจสอบพยานหลักฐานของพนักงานอัยการทั้งในและนอกจากคำฟ้องหรือสำนวนการสอบสวน จนกว่าจะพอฟังได้ว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด โดยผลของการสอบสวนถูกบันทึกไว้ในแฟ้มสำนวนคดีและอนุญาตให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจสอบสำนวนสอบสวนตามมาตรา 147 Stpo ได้⁵⁴ ทำให้ผู้ต้องหาทราบถึงพยานหลักฐานของโจทก์ก่อนพิจารณาคดี ส่วนการเปิดเผยพยานในฝ่ายโจทก์นั้น โจทก์จะมีสิทธิตรวจพยานได้เมื่อสำนวนนั้นอยู่ที่ศาลหรือว่าได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว โดยผ่านทางทนายโจทก์เป็นผู้ยื่นคำร้องขอตรวจสอบสำนวนคดีนั้น ตามมาตรา 406e

3.2.2.3 ประเภทของพยานหลักฐานที่มีการเปิดเผย

พยานหลักฐานที่มีการเปิดเผยให้จำเลยได้ทราบในชั้นการได้สวนมูลฟ้องของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนีมาตรา 147 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ใน Chapter XI ซึ่งเป็นเรื่องการแก้ต่างคดี (Defense) โดยมาตรา 147⁵⁵ เป็นเรื่องการตรวจสอบคำฟ้อง มีสาระสำคัญดังนี้

⁵³ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 51, น. 96-97.

⁵⁴ Bron Mckillop, "Committal for Trial and PreTrial Disclosure: Some Overseas Perspectives" Sydney University Law School, New South Wales, Proposals for Reform in New South Wales, *Discussion Paper*, In May 1989, the Attorney General for New South Wales, the Honourable Mr John Doed, issued, a Discussion Paper on Refoms to the Criminal Justice System

⁵⁵ Section 147 (inspection of the files)

(1) ทนายจำเลยอาจตรวจสอบสำนวนคดีซึ่งอยู่ที่ศาลได้ ซึ่งจะต้องชำระค่าธรรมเนียมต่อศาล และอาจตรวจสอบพยานหลักฐานที่ถูกยึดไว้แล้วได้

(2) หากการสอบสวนยังไม่สิ้นสุดทั้งยังไม่ได้บันทึกลงในสำนวนคดี ทนายความอาจถูกปฏิเสธที่จะตรวจดูสำนวนคดีหรือเอกสารในสำนวนคดีรวมถึงพยานหลักฐานที่ถูกยึดได้โดยเจ้าหน้าที่ หากการนั้น อาจเป็นอันตรายต่อจุดประสงค์การสอบสวนนั้น เกี่ยวกับการสอบสวนตามกฎหมายหรือการตรวจสอบบันทึกความเห็นของผู้เชี่ยวชาญไม่ว่ากรณีใดๆ ในกระบวนการดำเนินคดี ซึ่งทนายจำเลยได้หรือควรจะได้รับอนุญาต

(1) Defense counsel shall be entitled to inspect those files which are available to the court, those which would have to be submitted to the court if charges have been preferred, and to inspect officially impounded pieces of evidence.

(2) If the termination of the investigations has not yet been noted in the file, defense counsel may be refused inspection of the files or of individual documents in the files, as well as the inspection of officially impounded pieces of evidence, if this may endanger the purpose of the investigation.

(3) At no stage of the proceedings may defense counsel be refused inspection of records concerning the examination of the accused or concerning such judicial acts of investigation to which defense counsel has been or should have been admitted, nor may he be refused inspection of expert opinions.

(4) Upon application, defense counsel may be permitted to take the files, with the exception of pieces of evidence, to his private premises for inspection, unless there are significant reasons to the contrary. The decision shall not be contestable.

(5) Regarding permission to inspect the files, the public prosecution office shall decide during the preparatory proceeding; in other cases, the judge presiding over the court seized of the case shall be competent to decide.

(6) If the reason for refusing the inspection of the files has not already ceased to exist, the public prosecution office shall revoke the order no later than upon completion of the investigation. Defense counsel shall be notified as soon as the right to inspect the files exists again without restriction.

(4) หมายจำเลยอาจได้รับอนุญาตให้นำสำนวนหรือบางส่วนของพยานหลักฐานไปยังสำนักงานหรือสถานที่ส่วนตัวเพื่อตรวจสอบ เว้นแต่มีเหตุผลที่สำคัญในการห้ามการอนุญาตไว้เช่นนั้นซึ่งคำวินิจฉัยนี้ไม่อาจโต้แย้งได้

(5) หากเป็นช่วงระหว่างการเตรียมคดีพนักงานอัยการจะเป็นผู้อนุญาตในการขอตรวจดูสำนวนการสอบสวน หากพ้นจากขั้นตอนดังกล่าวแล้วการอนุญาตให้ตรวจดูสำนวนการสอบสวนพร้อมพยานหลักฐาน ผู้พิพากษาผู้นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้วินิจฉัย

(6) หากเหตุในการปฏิเสธไม่ให้ฝ่ายจำเลยเข้าถึงพยานหลักฐานสิ้นสุดลง พนักงานอัยการจะต้องเพิกถอนคำสั่งห้ามนั้นโดยเร็วและหมายจำเลยสามารถใช้สิทธิในการนำพยานหลักฐานออกไปตรวจสอบได้โดยปราศจากข้อขัดขวางใดๆ

จากมาตรา 147 ดังกล่าว การตรวจสอบสำนวนคดีความโดยหมายจำเลยโดยหลักเกณฑ์แล้ว หมายจำเลยสามารถทำการตรวจสอบพยานหลักฐานที่ถูกยึดไว้แล้วได้ทุกเมื่อเว้นแต่หากการสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จทั้งยังไม่ได้บันทึกลงในสำนวนคดี หมายจำเลยอาจถูกปฏิเสธที่จะตรวจดูสำนวนคดีหรือเอกสารในสำนวนคดีรวมถึงพบในหลักฐานที่ถูกยึดไว้แล้วโดยเจ้าหน้าที่ ถ้าหากการตรวจดูพยานหลักฐานเช่นนั้นอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อการสอบสวนได้ แต่ถ้าหากเกิดเหตุการณ์ปฏิเสธไม่ให้ฝ่ายจำเลยเข้าถึงพยานหลักฐานเช่นนั้นสิ้นสุดลง กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการต้องเพิกถอนคำสั่งห้ามนั้นโดยเร็ว เพื่อให้หมายจำเลยสามารถใช้สิทธิในการนำพยานหลักฐานออกไปตรวจสอบได้ ซึ่งการนำพยานหลักฐานไปตรวจสอบนี้หมายจำเลยชอบที่จะนำไปสำนักงานของตนได้ แต่การนำสำนวนหรือพยานหลักฐานไปตรวจสอบยังสำนักงานของหมายจำเลยนั้นอาจถูกปฏิเสธโดยเจ้าหน้าที่ได้หากมีเหตุผลที่สำคัญในการห้ามการอนุญาตเช่นนั้น ซึ่งการวินิจฉัยถึงเหตุผลในการห้ามนี้หมายจำเลยไม่อาจโต้แย้งได้

ส่วนพยานหลักฐานที่เป็นบันทึกเกี่ยวกับการไต่สวนของจำเลยหรือเกี่ยวกับการสอบสวนตามกฎหมายหรือการตรวจสอบบันทึกความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสอบสวนตามกฎหมายหรือการตรวจสอบบันทึกความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หมายจำเลยชอบที่จะได้รับอนุญาตให้ตรวจดูได้เสมอไม่ว่าในกรณีใดๆ⁵⁶ โดยจำเลยจะได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคำฟ้องรายชื่อพยานและองค์คณะผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดี ซึ่งจะให้ผู้ต้องหาสามารถเตรียมตัวต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเมื่อ

⁵⁶ เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 46, น.16.

ถึงวันพิจารณาคดีพยานหลักฐานของอีกฝ่ายที่จะนำมาพร้อมสืบเพราะมีการเตรียมพร้อมก่อนวันนัดแล้วก็ทำให้สามารถพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็วต่อเนื่องยิ่งขึ้น⁵⁷

นอกจากการตรวจสอบสำนวนคดีของทนายความก่อนยื่นฟ้องต่อศาลตามมาตรา 147 ดังกล่าวแล้ว ในชั้นฟ้องคดีต่อศาล คำฟ้องในคดีอาญาของเยอรมันยังจะต้องมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีให้สมบูรณ์ กล่าวคือต้องมีการแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลย นับแต่กำเนิด ที่อยู่อาศัย อาชีพการงาน การสมรส ตลอดจนสัญชาติของผู้กระทำความผิดโดยละเอียดและแสดงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยในลักษณะตามลำดับเหตุการณ์ โดยแสดงถึงวันเวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย ตลอดจนบุคคลสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด นอกจากนี้ในคำฟ้องคดีอาญาของเยอรมันจะมีการกล่าวถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย กล่าวคือในคำฟ้องนั้นจะมีการเปิดเผยพยานอย่างสมบูรณ์ถึงคดีที่กล่าวหาตลอดจนพยานหลักฐานทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่อัยการจะต้องทำการสอบถามในชั้นพิจารณาหรือพยานหลักฐานอื่นที่อัยการได้ทำการสอบถามแล้ว เว้นแต่มีเหตุจำเป็นซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานและผู้เกี่ยวข้องกับพยาน การยกเว้นรวมไปถึงเอกสารที่ระบุถึงข้อมูลส่วนตัวของพยานผู้นั้น โดยให้เก็บเอกสารนั้นไว้ที่สำนักงานของอัยการจนกว่าเหตุแห่งอันตรายนั้นหมดไป⁵⁸

กรณีผู้เสียหายมีความประสงค์จะตรวจสอบสำนวนคดีของตน สิทธิในการตรวจสอบสำนวนคดีจะกระทำโดยทนายความของผู้เสียหายตามมาตรา 406e stpo⁵⁹ ดังนี้

⁵⁷ จักรก ปิติฤกษ์, "ปัญหาการพิจารณาคดี พิพากษาคดีโดยองค์คณะเดียวกันจนเสร็จในคดีอาญา"(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548) น.32-34.

⁵⁸ Johan Peter Wilhelm Hilger, Organized Crime/Witness Protection in Germany, resource material series no. 58 pp. 99-100.แปลโดยบุษณีย์ ภัทรวัฒนานนท์ น.40.

⁵⁹ Section 406e. (Inspection of Files)

(1) An attorney-at-law may inspect for the aggrieved person the files which are available to the court or, if public changes were preferred, would have to be submitted to it, and may inspect officially impounded pieces of evidence, if he shows a legitimate interest. In the cases mentioned in Section 395 such legitimate interest need not be shown.

(1) หมายความอาจตรวจสำนวนคดีเพื่อผู้เสียหาย หากว่าสำนวนคดีอยู่ที่ศาลหรือได้ทำการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว จะต้องทำเป็นคำร้องขอเพื่อตรวจสอบสำนวนคดีนั้น และอาจจะตรวจสอบสำนวนพยานหลักฐานที่ถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ได้ถ้าได้แสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียอันชอบด้วยกฎหมายแต่ในกรณีตามมาตรา 395 ส่วนได้เสียอันชอบด้วยกฎหมายเช่นนั้น ไม่จำเป็นต้องแสดง

(2) การตรวจสอบสำนวนคดีอาจถูกปฏิเสธ หากเห็นว่าผลประโยชน์ที่สำคัญของจำเลยหรือบุคคลอื่นสมควรได้รับการปกป้องอย่างยิ่งหากการตรวจสอบสำนวนคดีเป็นการก่อให้เกิดอุปสรรคขัดขวางประโยชน์เช่นนั้น การตรวจสอบสำนวนคดีอาจถูกปฏิเสธถ้าการตรวจสอบมีลักษณะซ้ำซ้อนหรือเห็นว่าการดำเนินการเช่นนั้น จะเป็นการประวิงคดี

(3) ตามคำขอวันแต่จะมีเหตุผลสำคัญที่ก่อให้เกิดอุปสรรค หมายความของผู้เสียหายอาจนำสำนวนคดีไปตรวจยังสำนักงานหรือสถานที่ส่วนตัวได้แต่ไม่อาจนำตัววัตถุพยานหลักฐานไปได้

(2) Inspection of the files shall be refused if overriding interests worthy of protection, either of the accused or of other persons, constitute an obstacle there to. It may be refused if the purpose of the investigation appears to be jeopardized or if the proceedings would be considerably delayed thereby.

(3) Upon application and unless important reasons constitute an obstacle, the attorney-at-law may be handed the files, but not the pieces of evidence, to take to his office or private premises.

(4) The public prosecution office shall decide whether to grant inspection of the files in preparatory proceedings and after final conclusion of the proceedings, or otherwise the presiding judge of the court seized of the case. If the public prosecution office refuses inspection of the files, a court decision pursuant to Section 161 a subsection (3), second to fourth sentences, may be applied for; the presiding judge's decision shall be incontestable.

(5) Under the conditions in subsection (1) the aggrieved person may be given information and copies from the files; subsections (2) and (4), first sentence, shall apply mutatis mutandis.

(4) อัยการจะต้องวินิจฉัยไม่ว่าจะให้ทำการตรวจสอบสำนวนคดีไม่ว่าอยู่ในระหว่างการเตรียมสำนวน และภายหลังการสรุปกระบวนการขั้นสุดท้ายแล้วหรือไม่ หากไม่เช่นนั้นแล้วให้ผู้พิพากษาผู้นั่งพิจารณาคดีนั้นเป็นผู้วินิจฉัย ถ้าอัยการปฏิเสธที่จะให้ตรวจสอบสำนวนคดีให้นำคำวินิจฉัยของศาลตามมาตรา 161a อนุมาตรา (3)⁶⁰ ประโยคที่สองถึงที่สี่มาใช้ได้ คำวินิจฉัยของผู้พิพากษาไม่อาจโต้แย้งได้

(5) ภายใต้ง่อนไขในอนุมาตรา (1) เจ้าทุกข์อาจได้รับข้อมูลหรือสำเนาจากสำนวนคดีให้นำอนุมาตรา (2) และ (4) ประโยคแรกมาใช้ได้โดยอนุโลม

ตามมาตรา 406e นั้นฝ่ายผู้เสียหายสามารถทำการตรวจสอบสำนวนคดีได้โดยผ่านทางทนายความของตน หากสำนวนคดีนั้นอยู่ที่ศาลหรือว่าได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว โดยต้องทำเป็นคำร้องเพื่อขอตรวจสอบสำนวนคดีนั้น อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบพยานหลักฐานที่ถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ได้เมื่อได้แสดงให้เห็นถึงส่วนได้เสียของตนในคดีนี้ แต่ถ้าผู้เสียหายเป็นผู้เข้าร่วมคดีกับอัยการตามมาตรา 395 นั้น ไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายทั้งนี้ตามมาตรา 395 นี้ได้ระบุถึงผู้เสียหายหรือญาติผู้เสียหาย หรือผู้มีส่วนได้เสียกับบุคคลผู้ถูกระงับการกระทำอันเป็นเหตุให้บุคคลผู้นั้นได้รับความเสียหายต่อร่างกายหรือชีวิตจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามความผิดต่างๆ ที่ได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน (StGB)

การตรวจสอบสำนวนอาจถูกปฏิเสธได้ถ้าหากเห็นว่าการอนุญาตให้ทนายความของผู้เสียหายตรวจสอบอาจก่อให้เกิดอุปสรรคขัดขวางผลประโยชน์ของจำเลยหรือของบุคคลอื่นอันควรได้รับการคุ้มครอง และการตรวจสอบสำนวนคดีเช่นนี้อาจถูกปฏิเสธถ้าการตรวจสอบสำนวนคดีแสดงถึงลักษณะที่ซ้ำซ้อนหรือการกระทำการเช่นนั้น แสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการที่ฝ่ายผู้เสียหายต้องการประวิงคดีให้ช้า

การนำสำนวนคดีไปตรวจสอบทนายความของผู้เสียหายชอบที่จะทำเป็นคำร้องขอให้ผู้นำสำนวนคดีนั้นไปตรวจยังสำนักงานหรือสถานที่ใดอันเป็นที่ส่วนตัวของตน อย่างไรก็ตามฝ่ายผู้เสียหายไม่ได้รับอนุญาตให้นำตัววัตถุพยานไปยังสถานที่ของตน โดยการร้องขอเช่นนั้นอาจไม่ได้รับอนุญาตถ้ามีเหตุผลที่สำคัญเป็นอุปสรรคขัดขวางในการอนุญาตเช่นนั้น ผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยคำร้องขอตรวจสอบสำนวนคดีดังกล่าวคือ อัยการ ไม่ว่าการมีคำร้องขอเช่นนั้นจะอยู่ในระหว่างการเตรียมสำนวนคดีหรือว่าในภายหลังที่ได้สรุปกระบวนการทั้งหมดแล้ว หากอัยการปฏิเสธที่จะวินิจฉัยก็ให้ศาลมีอำนาจในการวินิจฉัยคำร้องขอต่อไปซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ศาลในการวินิจฉัยคำร้อง

⁶⁰ ศาลจังหวัดที่สำนักงานอัยการตั้งไม่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยคำร้องได้

ดังกล่าว โดยพระธรรมนูญศาลของเยอรมันมาตรา 161a อนุมาตรา (3) ให้อำนาจแก่ศาลจังหวัดในที่ซึ่งสำนักงานอัยการแห่งนั้นตั้งอยู่

ส่วนผู้เสียหายในการที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคดี และสำเนาเอกสารใดๆกฎหมายได้บัญญัติให้นำอนุมาตรา (2) และอนุมาตรา (4) ประโยคแรกของมาตรา 406e นี้มาบังคับใช้ กล่าวคือ หากการที่ผู้เสียหายร้องขอข้อมูลเช่นนั้นอาจเป็นเหตุอันก่อให้เกิดอุปสรรคต่อประโยชน์ของจำเลยหรือบุคคลอื่นอันควรได้รับการคุ้มครอง หรือเห็นว่าการนั้นเป็นการซ้ำซ้อนหรือให้เห็นได้ว่าเป็นการประวิงคดีให้ช้า ผู้เสียหายก็อาจถูกปฏิเสธการได้รับข้อมูลเหล่านี้ซึ่งการวินิจฉัยถึงความเหมาะสมเช่นนี้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการในการใช้ดุลยพินิจ⁶¹

จะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนีมาตรา 147 และมาตรา 406e นั้นให้สิทธิคู่ความทั้งจำเลยและผู้เสียหายในการเข้าตรวจดูสำนวนคดีได้โดยผ่านทนายความ โดยในส่วนจำเลยนั้น กฎหมายให้ทนายจำเลยมีสิทธิในการรับทราบพยานหลักก่อนการสืบพยาน ซึ่งการตรวจสำนวนดังกล่าวเป็นไปในลักษณะของการตรวจดูข้อกล่าวหาและดูว่าพยานที่อัยการส่งฟ้องนั้นมีเพียงพอหรือไม่ อันเป็นผลให้ผู้ต้องหาได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับคำฟ้องรายชื่อพยานและองค์คณะผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดี แต่ในส่วนของผู้เสียหายนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีสิทธิรับทราบพยานหลักก่อนการสืบพยานจนกว่าจะมีการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในเยอรมันถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการโดยเฉพาะ โดยการเปิดเผยพยานหลักฐานดังกล่าวไม่ได้มีการกำหนดไว้โดยละเอียดและเฉพาะเจาะจงหากแต่เป็นการกำหนดภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆเท่านั้น อันมีลักษณะที่แตกต่างจากการเปิดเผยข้อเท็จจริงของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการระบุรายละเอียดของพยานหลักฐานที่จะทำการเปิดเผยไว้อย่างชัดเจน

ตามที่ได้มีการกล่าวถึงการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาทั้งในสามประเทศที่มีระบบกฎหมายและการค้นหาความจริงในชั้นศาลที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาสีทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการได้รับทราบข้อเท็จจริงโดยการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี แล้วจะพบว่ามีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

การเปิดเผยทั้งสองระบบมีความคล้ายคลึงกัน ในการให้สิทธิแก่จำเลยในการรับทราบข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนการพิจารณาสืบพยาน กล่าวคือการเปิดเผยพยานหลักฐานในประเทศ

⁶¹ เดชอุดม ขุนนะสิทธิ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 46, น.18-19.

สหรัฐอเมริกาอันเป็นระบบ Common Law ถือว่าการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เจ้าพนักงานของรัฐมิอาจใช้สิทธิปฏิเสธได้ เช่นเดียวกับในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนีที่เป็นระบบ Civil Law อันถือว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิของจำเลย หรือทนายความโดยที่พนักงานอัยการจะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดให้จำเลยทราบ เมื่อจำเลยร้องขอภายหลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้น

แต่การเปิดเผยทั้งสองระบบก็มีความแตกต่างกันตรงการเปิดเผยพยานหลักฐานอันเป็นสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีการระบุรายละเอียดของสิ่งที่เปิดเผยไว้อย่างละเอียด และมีการระบุไว้ในบางกรณีการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ ในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันนั้น การเปิดเผยพยานหลักฐานมีการบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ โดยพนักงานอัยการจะต้องเปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมด เว้นแต่กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยขอดูสำนวนการสอบสวนก่อนเสร็จสิ้นการสอบสวน จึงเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานหรืออัยการที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้⁶² ซึ่งข้อแตกต่างดังกล่าวเป็นผลอันเนื่องมาจากแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาลที่แตกต่างกันในระบบกฎหมายสองระบบดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในระบบ Common Law กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นศาลเป็นแบบระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ที่ถือว่าการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานมีขึ้นเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการรับทราบพยานหลักฐานเพื่อให้เกิดการต่อสู้ที่ยุติธรรม ทำให้มีการกำหนดพยานหลักฐานที่เปิดเผยไว้อย่างละเอียดซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการปกปิดเป็นหลักการเปิดเผยพยานหลักฐานเป็นข้อยกเว้นทำให้ต้องมีการบัญญัติระบุเฉพาะเจาะจงว่าพยานหลักฐานใดบ้างที่สามารถเปิดเผยได้หรือไม่ ในขณะที่ในระบบ Civil Law การค้นหาความจริงในศาลเป็นระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) ที่ผู้เกี่ยวข้องในคดีอาญาทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความ ต่างมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีอาญาด้วยกันทั้งสิ้น⁶³ ทำให้การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญามีลักษณะของการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาอยู่แล้วภายหลังการทำสำนวนการ

⁶² Jan Stepan, “บทเรียนจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของทวีปยุโรป”, แปลโดย ประธาน วัฒนวาณิชย์, นิติศาสตร์ (ฉบับชุดเซย 2519), น. 154.

⁶³ คณิต ฅ นคร, “วิธีพิจารณาความอาญา : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”, วารสารอัยการ 19 215, น. 9-24 (ม.ค. 19).

สอบสวนเสร็จสิ้นโดยไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเฉพาะให้ต้องมีการเปิดเผยและไม่
จำต้องบัญญัติรายละเอียดในการเปิดเผยไว้ว่าอะไรสมควรให้มีการเปิดเผยอะไรได้บ้าง